

**ГАЛУХА Л. Ю., ДАВИДЮК Р. П., МАРТИНЧУК І. І.,
ШЕРЕТЮК В. М.**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ**

Рівне -2023

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет історії, політології та міжнародних
відносин**

**Галуха Л. Ю., Давидюк Р. П., Мартинчук І. І.,
Шеретюк В. М.**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ**

**для здобувачів освітнього ступеня «Магістр»
спеціальностей**

**014 «Середня освіта (Історія)»; 032 «Історія та
археологія»**

Рівне -2023

УДК 93/94(072)

М 64

Навчально-методичний посібник

Укладачі:

ГАЛУХА Любов Юрївна;
ДАВИДЮК Руслана Петрівна;
МАРТИНЧУК Інна Іванівна;
ШЕРЕТЮК Валерій Миколайович.

Методичні рекомендації з підготовки кваліфікаційних робіт для здобувачів освітнього ступеня «Магістр» спеціальностей 014 «Середня освіта (Історія)», 032 «Історія та археологія». Рівне: РДГУ. 56 с.

Рецензенти :

Віталіна ДАНИЛЬЧУК, кандидат історичних наук, доцент кафедри методики викладання і змісту освіти, Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Рівне)

Ірина ЛЕВЧУК, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи, Рівненський державний гуманітарний університет (м. Рівне)

Розглянуто на засіданнях кафедри історії України (Протокол від 21 вересня 2023 р. № 10) і Навчально-методичної комісії факультету історії, політології та міжнародних відносин (Протокол від 25 вересня 2023 р. № 9) та рекомендовано до використання у навчальному процесі.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

**ПІДГОТОВКА ДО ВИКОНАННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ

**МЕТОДИКА РОБОТИ НАД КВАЛІФІКАЦІЙНИМ
ДОСЛІДЖЕННЯМ**

**ЗАХИСТ І ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ
РОБОТИ**

ДОДАТКИ

ПЕРЕДМОВА

«Методичні рекомендації з підготовки кваліфікаційних робіт» розроблені для студентів освітнього ступеня «магістр» за галуззю знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» та галуззю знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 032 «Історія та археологія» включають поради щодо підготовки, вимог до змісту і структури дослідження, технічних правил у виконанні роботи, а також методики написання та захисту дослідження.

Кваліфікаційна робота – це самостійна науково – дослідницька праця, яка готується з метою публічного захисту і отримання ступеня магістра. Носить узагальнюючий характер і є самостійним оригінальним науковим дослідженням.

Магістерське дослідження, як кваліфікаційна робота і вид державної атестації студентів, що здобувають освітній ступінь «магістра», є перевіркою підготовки фахівця до самостійної роботи з спеціальності та майбутньої праці історичного профілю. Підготовка, виконання та захист кваліфікаційного дослідження посідає вагоме місце у системі підготовки вчителів історії середньої школи, викладачів, професіоналів у галузі археології, позаяк дозволяє з'ясувати рівень підготовки здобувачів освіти до подальшої професійної діяльності.

Підготовка кваліфікаційної роботи вимагає опрацювання джерел, спеціальної літератури, а її зміст має бути актуальним у навчанні учнів середньої школи, співвідноситись з навчальною програмою.

Важливо, щоб робота містила елементи наукової новизни, базувалась на сучасній методології історичної науки,

покликана виявити здатність здобувачів вищої освіти застосовувати отримані знання під час професійної діяльності

Кваліфікаційна роботи є логічним завершенням навчання в університеті і повинна демонструвати рівень оволодіння здобувачем освіти знань з археології, історії та методики її навчання.

ПІДГОТОВКА ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота виконується здобувачем/кою вищої освіти на завершальному етапі навчання в університеті, передбачена навчальним планом та є завершеним, оригінальним науковим дослідженням. Як самостійна науково – дослідницька праця, кваліфікаційна робота готується з метою публічного захисту і отримання ступеня магістра. Оскільки вона є результатом самостійного наукового дослідження здобувача вищої освіти, то є його інтелектуальною власністю.

Кваліфікаційна робота є підсумком теоретичної та практичної підготовки в рамках нормативної та вибіркової складових освітньої програми підготовки магістрів зі спеціальності «Середня освіта. (Історія)» й «Історія та археологія»

Метою кваліфікаційного дипломного дослідження є:

- систематизація, закріплення і розширення теоретичних і практичних знань з історії та методики її навчання;
- систематизація, закріплення і розширення теоретичних і практичних знань з історії та археології;
- опанування вміннями самостійно працювати з джерельною базою, науковими виданнями, документами, використовувати сучасні інформаційні засоби та технології;
- набуття здобувачами навичок наукового дослідження, застосування отриманих знань при вирішенні конкретних професійних завдань;

- виявлення ступеня підготовленості здобувачів освіти до самостійної роботи у майбутній професії.

Основні етапи виконання кваліфікаційної роботи:

- вибір і затвердження теми роботи (вересень);
- складання індивідуального календарного плану виконання роботи і затвердження його науковим керівником та завідувачем кафедри (жовтень);
- виявлення та опрацювання джерел та наукової літератури з теми дослідження (жовтень – січень);
- підготовка чернетки роботи та викладення результатів дослідження, оформлення роботи, подання її науковому керівнику; підготовка публікацій з теми дослідження (лютий – вересень);
- подача роботи науковому керівнику й доопрацювання тексту дослідження відповідно рекомендацій наукового керівника (вересень – жовтень);
- отримання відгуку наукового керівника і рецензії на магістерську роботу вченого (кандидата чи доктора наук), подання кваліфікаційної роботи на розгляд кафедри (листопад);
- перевірка кваліфікаційної роботи на академічну добросовісність (листопад);
- попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі (листопад – грудень);
- прилюдний захист кваліфікаційної роботи на екзаменаційній комісії (ЕК).

Одним з найважливіших етапів підготовки роботи є *вибір теми дослідження*. Він має бути достатньо продуманим і усвідомленим. Назва кваліфікаційної роботи має бути стислою, відповідати суті поставленої проблеми. Не рекомендується зупиняти свій вибір на дуже широкій темі, позаяк у такому випадку автор/ка не зможе достатньо глибоко розкрити зміст такої теми, показати свої здібності у науковій роботі.

Не варто уникати тем, які ще недостатньо розроблені у наукових дослідженнях. Саме такі теми дають змогу здобувачам освіти виявити максимум самостійності, здійснити справжній творчий науковий пошук, зробити працю оригінальною. У виборі теми здобувачі освіти мають обирати теми, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю випускника магістратури.

Здобувач/ка освіти обирає тему спільно із науковим керівником відповідно до переліку компетентностей освітньої програми рівня «магістр» спеціальностей 014 «Середня освіта (Історія)», 032 «Історія та археологія». Здобувач/ка освіти може запропонувати тему відповідно до власних наукових інтересів (її мають погодити на засіданні кафедри) та має право вибору наукового керівника кваліфікаційної роботи. Науковими керівниками можуть бути викладачі з числа професорів і доцентів випускових кафедр, відповідно до навчального навантаження та їхніх наукових досліджень й інтересів. Виконання магістерських робіт на однакові теми різними студентами не допускається.

Після визначення науковими керівниками завдань, які стоять перед здобувачами освіти, тематика робіт проходить

процедуру затвердження на засіданнях випускових кафедр (кафедри історії України і кафедри всесвітньої історії).

Після визначення теми і обрання наукового керівника кваліфікаційного дослідження здобувач/ка зобов'язані подати письмову заяву на ім'я ректора університету, у якій зазначити тему роботи та прізвище і ступінь обраного наукового керівника (*Додаток А*). Заяву підписує здобувач/ка освіти, візує керівник, завідувач кафедри, декан факультету історії, політології та міжнародних відносин.

Науковий керівник ставить перед здобувачем/кою наукові завдання і вони спільно визначають вихідні дані роботи: завдання відбору основних джерел й літератури та складають календарний індивідуальний робочий план дослідження на весь період виконання роботи, із зазначенням термінів виконання. (*Додаток Б*). Заповнені завдання підписує здобувач/ка освіти і науковий керівник, візує завідувач випускової кафедри.

Перелік усіх тем магістерських робіт, які виконуються на випускових кафедрах подаються до наказу ректора університету. Уточнювати і змінювати тему кваліфікаційної роботи здобувач/ка може за згодою наукового керівника за умови затвердження цих змін на засіданні відповідної кафедри, не пізніше дати наказу ректора про допуск здобувачів освіти до державної атестації. Довільно змінювати тему кваліфікаційного магістерського дослідження здобувачу/ці забороняється.

Обов'язки наукового керівника кваліфікаційної роботи:

- допомогти в обранні теми кваліфікаційної роботи і чіткому її формулюванні;

- скеровувати складання здобувачем/кою індивідуального календарного плану виконання роботи та здійснювати контроль за його своєчасним дотриманням;

- надавати необхідну допомогу з теоретичних та методичних питань у підготовці кваліфікаційної роботи;

- за потреби допомогти в уточненні плану (змісту) кваліфікаційної роботи;

- рекомендувати літературу та джерела за обраною темою кваліфікаційної роботи;

- контролювати якість та самостійність виконання роботи;

- інформувати кафедру про хід підготовки роботи до захисту;

- підготувати відгук на кваліфікаційну роботу.

Обов'язки здобувача/ки освіти, що виконує кваліфікаційну роботу:

- чітко дотримуватись календарного індивідуального плану виконання кваліфікаційної роботи;

- підготувати самостійне актуальне наукове дослідження, яке базується на широкій джерельній базі, критичному аналізі та самостійно зробленими висновками;

- дотримуватись принципів академічної доброчесності, подати роботу на перевірку на плагіат;

- своєчасно передати підготовлену та оформлену згідно вимог кваліфікаційну роботу науковому керівнику, на розгляд кафедри та рецензентів;

- виступати на захисті кваліфікаційних магістерських досліджень, відповідати на запитання членів комісії під час захисту.

Кафедра має право не пізніше як за 20 днів до дати захисту рекомендувати відсторонення здобувача/ки від виконання роботи, якщо вона не виконана вчасно з причин недисциплінованості, що фіксується рішенням кафедри і є підставою для порушення клопотання про відрахування здобувача/ки за невиконання навчального плану.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ

Кваліфікаційна робота повинна відповідати існуючим вимогам за змістом та за структурою. Важливою вимогою, що стоїть перед магістрантами є самостійність, вміння відбирати, класифікувати, верифікувати джерела та історичну літературу, здатність аналізувати наукову проблему, робити чіткі, логічні висновки й узагальнення з теми дослідження, працювати у відповідності до вимог академічної етики та засад академічної доброчесності.

Здобувачі спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» повинні продемонструвати вміння використовувати матеріал кваліфікаційної роботи у шкільному курсі історії згідно існуючих навчальних програм.

Структура кваліфікаційної роботи:

- титульний аркуш;
- анотації (українською та англійською мовами);
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- основна частина, що складається з розділів, поділених на підрозділи;
- висновки;
- список використаних джерел та літератури;
- додатки (за необхідності).

Всі елементів структури роботи, розділи основної частини повинні починатися з нової сторінки із зазначенням слів: Вступ; Розділ 1; Розділ 2; Висновки; Список використаних джерел та літератури; Додатки.

Назва підрозділів пишеться на сторінці, що є продовженням попереднього тексту, відділяючись від нього одним пробілом (1. 1. Назва; 1. 2. Назва; 2. 2. Назва). Необхідно дотримуватися норм і правил орфографії та пунктуації.

Обсяг кваліфікаційної роботи складає 80-100 сторінок основного тексту (без врахування Списку використаних джерел та літератури та Додатків).

Окремий розділ кваліфікаційної роботи обов'язково потрібно присвячувати аналізу джерельної бази та історіографії проблеми.

Величина розділів і підрозділів повинна бути приблизно однаковою, не допускається великий кількісний перекик.

Титульна сторінка має відповідати встановленій формі (*Додаток В*) та містити іменування: міністерства (Міністерство освіти і науки); назву закладу вищої освіти (Рівненський державний гуманітарний університет); назву кафедри, де виконана робота (історії України / всесвітньої історії); тему кваліфікаційної роботи, відомості про галузь знань і назву спеціальності, прізвище, ім'я, по-батькові здобувача освіти; науковий ступінь, вчене звання, прізвище ім'я, по-батькові наукового керівника, місто і рік виконання роботи.

У двох *анотаціях* (українською та англійською мовами) зазначається прізвище та ініціали здобувача, назва роботи, прізвище і ініціали наукового керівника, подається короткий узагальнюючий виклад результатів дослідження, зазначається

його актуальність, мета, предмет та об'єкт. З окремого абзацу в анотаціях вказуються ключові слова (6 – 9), що подаються через кому. Обсяг кожної анотації складає одну сторінку друкованого тексту, поданого через 1,5 інтервал, кегль 14.

Зміст, що подається на початку роботи, містить перелік назв всіх складників дослідження: вступ, назви та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів, висновки, список використаних джерел та літератури, додатки (*Додаток Г*).

За потреби (при умові згадування багато разів) у роботі можна вказувати: Перелік умовних скорочень (скорочення, терміни та ін.) у вигляді окремого списку. Якщо терміни чи скорочення вживаються у роботі два – три рази, то при їх першому згадуванні у тексті роботи потрібно подавати їх розшифровку (напр. Українська Центральна Рада (УЦР)).

У *вступі* автор/ка подає загальну характеристику кваліфікаційної роботи у такій послідовності:

- актуальність теми;
- мета і завдання кваліфікаційної роботи;
- об'єкт та предмет дослідження;
- територіальні межі та хронологічні рамки дослідження з їх поясненням;
- наукова новизна одержаних результатів;
- методи дослідження;
- практичне значення отриманих результатів;
- апробація результатів та публікації автора;
- структура роботи.

Вказані складові частини / структурні елементи вступу висвітлюються здобувачем/ою освіти стисло і ємко.

На початку вступу обґрунтовують *актуальність* проблеми дослідження та її важливість для історичної (педагогічної) науки, необхідністю переосмислення на основі нових джерел. Висвітлення актуальності проблеми не повинно бути багатослівним, варто кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми.

Мета роботи – це запланований, кінцевий її результат. Мета повинна бути сформульована таким чином, щоб указувати на об'єкт і предмет дослідження.

Завдання – це засоби досягнення мети. Сукупність завдань дає уявлення про те, що потрібно зробити для досягнення мети. Завдання, з одного боку, розкривають суть проблеми дослідження, а з іншого, – знаходять своє тлумачення у висновках, які фіксують і узагальнюють результати їх виконання. Послідовність визначених завдань має бути такою, щоб кожне з них логічно випливало з попереднього. У цілісній єдності завдань відсутність одного може призвести до незавершеності всього дослідження та неможливості його використання на практиці.

Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації.

Предметом дослідження – це ті зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню у роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт.

Визначаючи об'єкт, треба знайти відповідь на запитання, що розглядається. Предмет дає уявлення про зміст розгляду об'єкта дослідження, які аспекти, функції об'єкта розкриваються. Об'єкт і предмет пов'язані між собою як ціле та його частина, як система та її компонент. Отже, об'єкт наукового пізнання виступає загальною сферою пошуку, а предмет - як те конкретне, що виявляється.

Наукова новизна відображає внесок здобувача/ки освіти у розвиток науки в цілому. Потрібно уникати формулювання на зразок «вперше в українській історіографії». Наукова новизна не повинна нагадувати анотацію, виклад основних положень роботи. Натомість вона відображає які наукові знання і якою мірою вдалося розвинути автору/ці. Доцільно при формулюванні новизни вживати фрази: «поглиблено знання про...», «узагальнено...», «виділено періоди...», «уточнено уявлення про...», «отримало подальший розвиток положення...», «з точки зору нових методологічних підходів висвітлено...» (якщо дійсно нових) і т. п.

Методи дослідження подають ті, які використовувалися при виконанні кваліфікаційної роботи для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань. Перераховувати їх потрібно не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Практичне значення отриманих результатів має бути переконливо доведено автором для здобувачів спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» обов'язково із зазначенням, як

можна застосувати результати магістерського дослідження у навчально-виховній роботі в школі.

Анотація результатів та публікації автора. Вказується тема виступу автора/ки на наукових, науково-практичних конференціях, «круглих столах», наукових семінарах (із зазначенням назви і дати), де оприлюднювались результати кваліфікаційної роботи. Обов'язково зазначаються публікації автора/ки: автор, назва публікації, назва збірника у якому вона вміщена, рік видання, сторінки на яких опублікована.

Структура роботи описується наступним чином: «Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох (чотирьох) розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків» (якщо додатки в роботі відсутні, в описі структури роботи вони не згадуються).

Складники вступу тісно взаємопов'язані за своїм змістом і логічно мають співвідноситись один з одним. Без цього робота набуває хаотичного вигляду, що заважає повно подати результати дослідження.

Розділи кваліфікаційного дослідження є обов'язковими складниками кожної наукової роботи, її основною частиною. У свою чергу розділи можуть поділятися на підрозділи (параграфи). Кількість розділів залежить від досліджуваної проблеми, їх може бути 3 – 5. Число підрозділів може бути різним, але не більше 4 – 5 в окремому розділі. При цьому важливо, щоб зміст кожного розділу та підрозділу відповідав назві й характеризувався глибоким аналізом досліджуваного питання. Недопустимо, щоб назва розділу чи підрозділу дублювала назву роботи.

Викладення матеріалу у розділах може будуватися за проблемним, хронологічним чи проблемно – хронологічним принципом. Розділи повинні бути логічно пов'язані один з одним. Кожний розділ необхідно завершувати короткими висновками. Виклад матеріалу має бути логічним, послідовним та аргументованим. Необхідно уникати повторень, нечітких формулювань. Матеріал викладається літературною українською мовою, без граматичних і стилістичних помилок.

Цінність роботи визначається, насамперед, її науково-теоретичним рівнем, практичним значенням, самостійним і оригінальним мисленням дослідника/ці. Тому головне завдання полягає не в репродуктивному відтворенні фактів, а у їх критичному осмисленні та аналізі. Необхідно аргументовано відстоювати наведені положення, підтверджувати їх необхідними джерелами, практичною роботою. Важливим є використання дослідником елементів полеміки, дискусії та подання власного бачення процесів та їх оцінок.

Перший розділ роботи присвячується аналізу джерельної бази та історіографії проблеми. Здобувач/ка освіти, на основі критичного аналізу літератури (а не простого її перерахування), вказує на досягнення у вивченні обраної проблеми його попередників і наголошує на питаннях, що залишилися невисвітленими, формулює завдання дослідження. У роботі потрібно подати критичний аналіз використаних для її написання документальних джерел, матеріалів архівів, спогадів тощо. У цьому розділі здобувач/ка мають пояснити основні методи, принципи і підходи, покладені в основу дослідження, а також основні поняття, терміни, використані у роботі.

Текст кваліфікаційної роботи повинен мати посилання на використувані джерела та літературу. Для здобувачів спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» останній розділ роботи (якщо вона загалом не присвячена проблемі методики навчання історії) повинен розкривати методику використання матеріалів дослідження у практичній роботі вчителя закладу загальної середньої освіти.

Висновки. Після завершення написання основного структурного тексту роботи доцільно формулювати висновки дослідження. Вони повинні містити чітке узагальнення проведеної роботи і давати відповідь на мету і завдання, які перед собою ставив автор/ка. Загальні висновки не повинні дублювати висновки, що подаються до кожного розділу (підрозділу) тексту роботи. У висновках здобувач/ка відображає, у вигляді окремих змістових блоків, найважливіші наукові результати виконання мети роботи та кожного поставленого завдання. Висновки повинні бути стислими, компактними і місткими.

Список використаних джерел та літератури повинен містити повну бібліографію використаних документів, спеціальної та загальної літератури, довідкових видань, котрі залучено до опрацювання проблеми і на які автор/ка посилається, або згадує в будь-якій частині тексту. Способом впорядкування Списку використаних джерел та літератури є розміщення прізвищ авторів чи назв праць (якщо немає автора) за абеткою. Бібліографічний опис джерел та літератури складають відповідно до чинного стандарту з бібліотечної справи. У *Списку* спочатку подаються праці кириличними

літерами, а потім латинськими. Число використаних джерел і літератури складає не менше 75 позицій.

Додатки кваліфікаційної роботи містять допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дослідження (документи, таблиці, графіки, карти, рисунки, фотографії тощо.). Обов'язковим є посилання на кожен додаток у тексті кваліфікаційної роботи.

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ

Кваліфікаційна робота друкується за допомогою комп'ютера на одній стороні аркуша білого паперу стандартного (формату А-4). Текст має бути складений у Microsoft Word версії 97-2019 (розширення*.doc). Гарнітура – Times New Roman, кегль – 14 pt. Міжрядковий інтервал – 1,5. Щільність тексту роботи повинна бути однаковою.

Аркуші роботи обов'язково переплітаються. Всі примірники роботи повинні бути ідентичними. Поряд з друкованим текстом потрібно подати електронний.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: лівий – не менше 2 см, правий не менше 1 см, верхній та нижній – не менше 2 см.

Кваліфікаційна робота виконується державною мовою (українською) з урахуванням орфографічних, пунктуаційних та стилістичних норм.

Всі сторінки повинні бути пронумеровані арабськими цифрами.

Титульний аркуш є першою сторінкою роботи і включається до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках (починаючи з цифри 2, яка ставиться на першій після титульної сторінки) номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

У ЗМІСТІ обов'язково подаються сторінки кожної структурної частини роботи.

Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи по тексту:

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ; ABSTRACT OF THE MASTER'S THESIS; ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, ДОДАТКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ, друкують великими літерами напівжирним шрифтом симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) напівжирним шрифтом з абзацного відступу. Крапку в кінці назви заголовка не ставлять.

Номер розділу ставиться після слова РОЗДІЛ. Розділи і підрозділи нумеруються арабськими цифрами без знака №. **(РОЗДІЛ 1. Назва)**.

Відстань між заголовком та текстом розділяється одним інтервалом.

Кожен наступний розділ потрібно починати з нової сторінки і вказувати його назву (відповідно змісту). Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад:

3. 2. (означає другий параграф третього розділу). Потім у тому ж рядку йде назва підрозділу. Підрозділи слід розділяти двома міжрядковими інтервалами.

Назви розділів і підрозділів мають бути ідентичними з їх формулюваннями у ЗМІСТІ.

Після ВИСНОВКІВ у тексті роботи подається СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ. Він повинен містити повну бібліографію використаних документів, спеціальної та загальної літератури, довідкових видань, котрі

залучено до опрацювання теми і на які автор посилається або згадує їх у будь-якій частині тексту.

Посилання в тексті на джерела та літературу можна виконувати в один із двох способів:

Спосіб перший – суцільною нумерацією у формі автоматичних підрядкових посилань шрифтом 10 (команда: *посилання – вставити виноску*), що розміщуються внизу кожної сторінки тексту із зазначенням порядкового номера посилання (від першого до останнього).

Наприклад:

Цитата в тексті:

Іван Кедрин писав, що Паризький процес Шварцбарта та звільнення вбивці «оточило ім'я Петлюри ще більшим авреолом мучеництва»¹. При посиланні на це ж джерело у тексті далі, у підсторінкових посиланнях пишемо його скорочено².

Спосіб другий – оформлення посилань у квадратних дужках. Тоді в тексті вказується порядковий номер праці чи джерела, на які зроблено посилання і за яким вони знаходяться у Списку використаних джерел та літератури в кінці роботи.

Наприклад:

Цитата в тексті:

Іван Кедрин писав, що Паризький процес Шварцбарта та звільнення вбивці «оточило ім'я Петлюри ще більшим авреолом мучеництва» [29, с. 208].

¹ Кедрин І. Життя – Події – Люди. Спомини і коментарі. Нью-Йорк: Видавнича Кооператива «Червона Калина», 1976. С. 208.

² Кедрин І. Життя – Події – Люди ... С. 210.

Де: 29 – порядковий номер праці у Списку використаних джерел та літератури, на яку зроблено посилання; 208 – сторінка праці, з якої наведено цитату.

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору наводять цитати, текст яких береться у лапки («лапки»). Вимагається точно відтворювати цитований текст, щоб не спотворити його. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками у квадратних дужках [...]. Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

Пам'ятаємо, що надмірне цитування створює враження компілятивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу.

Список використаних джерел та літератури містить бібліографічні описи використаних джерел і оформляється згідно вимог стандарту з бібліографічного опису ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше ; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

Основні вимоги до оформлення *Списку використаних джерел та літератури*:

- складається за алфавітним порядком;
- оформлюється як нумерований список із використанням арабських цифр, після номеру ставиться крапка;
- джерела латиницею розташовуються після джерел кирилицею;

- опис джерел виглядає таким чином: автор, назва, відомості про місце видання, видавництво, дата видання, кількість сторінок.

Схеми, графіки, таблиці потрібно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або у додатках. У правому верхньому куті над таблицею розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера та назви, яку друкують симетрично до тексту. Назву і слово «**Таблиця**» починають з великої літери і друкують напівжирним шрифтом. Таблиці нумерують арабськими цифрами порядковою нумерацією у межах розділу: друга таблиця третього розділу позначається як **Таблиця 3. 2.**

Ілюстрації (рисунок), наведені у роботі повинні відповідати тексту, мати назву, розташовану безпосередньо під зображенням. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними. Рисунок нумерується арабськими цифрами у межах розділу. Наприклад, третій рисунок другого розділу буде позначатися **Рис. 2. 3.**

На всі таблиці, ілюстрації тощо, які містяться у тексті і у додатках повинні бути відповідні посилання.

Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати назву (заголовок), який друкується угорі симетрично до тексту сторінки. Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, наприклад, «**Додаток А. Назва**», «**Додаток Б. Назва**» і т. д.

МЕТОДИКА РОБОТИ НАД КВАЛІФІКАЦІЙНИМ ДОСЛІДЖЕННЯМ

Починаючи роботу над кваліфікаційним магістерським дослідженням, здобувачу/ці необхідно мати чітке уявлення про рівень розробки обраної теми в історичній/ педагогічній літературі. З огляду на це, необхідно зібрати і опрацювати каталог джерел та бібліографію проблеми.

Вивчення всього того, що було зроблено вченими – дослідниками з обраної теми доцільно розпочати із загальних праць, які таким чи іншим чином пов'язані з темою роботи, підручників, навчальних посібників, статей в енциклопедіях. Після того необхідно вивчити каталоги і картотеки бібліотек, інтернет-ресурси.

Працюючи з різними каталогами, необхідно повно та чітко записувати прізвище, ім'я, по-батькові автора, точну назву його праці, місце і рік видання, назву видавництва, кількість сторінок у праці. Якщо здобувач/ка опрацьовує наукову статтю у збірнику чи журналі, потрібно занотовувати сторінки, на яких вона вміщена.

Велике значення у написанні кваліфікаційного дослідження має вивчення джерел. До джерел кваліфікаційної роботи відносяться документи центральних та місцевих архівів України та архівів інших країн; збірники документів та інші документальні публікації з соціально-економічної та політичної історії, з історії зовнішньої політики і міжнародних відносин, суспільних рухів і політичних партій, окремих соціальних явищ, воєн і революцій, документи державного законодавства, статистично-економічні матеріали, спогади,

матеріали преси досліджуваного періоду та ін. Ці матеріали є документальною основою кваліфікаційних робіт. Магістерські роботи, в яких відсутні опрацьовані здобувачем/кою джерела, не допускаються до захисту.

У процесі роботи рекомендується виписувати необхідні збірки документів, монографій, статті та ін. на окремі картки, або в окремий файл, занотовуючи всю необхідну інформацію про них. В міру їх накопичення можна легко систематизувати за алфавітною тематикою, хронологічною чи іншою ознакою.

До картки вноситься опис книги (автор, ім'я, по-батькові, видавництво, рік видання, кількість сторінок і т. ін.) і пишеться коротка анотація.

Наприклад:

Давидюк Р. П., Жив'юк А. А. «Почутися одним нерозривним зі своїми братами і сестрами Великої України»: Відлуння Голодомору 1932-1933 рр. на Рівненщині. Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2008. 92 с.

Руслана Петрівна Давидюк; Андрій Анатолійович Жив'юк. В історичному нарисі вперше зібрано, проаналізовано і узагальнено документальний матеріал про реагування населення Рівненщини, яка входила до складу Другої Речі Посполитої, на Голодомор 1932-1933 років у радянській Україні. Йдеться про форми поширення і зміст відомостей щодо голодової трагедії селянства Великої України серед населення західноукраїнських земель, реакцію на це польської влади і українського загалу, зокрема українських політичних, громадських, церковних організацій, що діяли на території Волинського воєводства, проведення ними допомогової акції голодуючим, намагання радянської влади знищити пам'ять про

голод 1932-1933 років на Рівненщині після її входження до складу СРСР.

Добре продумана і чітко складена бібліографія – перша необхідна умова успішного виконання кваліфікаційної роботи. Варто пам'ятати, що збирання та оформлення матеріалу з обраної теми – є процес не механічний, а творчий.

Після того як буде закінчено систематизацію джерел та літератури, здобувач/ка переходить до нового етапу – опрацювання цих джерел і літератури. Починати необхідно з вивчення спеціальної наукової літератури. Варто вивчення літератури розпочинати із більш новітніх робіт, а потім поступово знайомитися з працями, які вийшли друком раніше.

Всі витяги з наукової літератури чи джерел групуються за розділами чи параграфами і, як правило, робляться на окремих аркушах (файлах) з вказівкою, звідки вони взяті. Це дає можливість пізніше точно зробити посилання на використаний матеріал (вказати сторінку) і сприяє його систематизації, оскільки під час роботи виписок накопичується дуже багато.

Складаючи виписки, необхідно фіксувати прізвище та ініціали автора роботи, її назву, рік, місце видання, сторінки, з яких зроблені витяги; якщо виписка робиться з газети або журнальної статті, необхідно вказувати рік і номер журналу, число і місяць виходу друком газети.

У результаті роботи над історіографією здобувач/ка освіти дає оцінку досягненням попередніх дослідників з обраної теми, робить історіографічний огляд і після цього формулює завдання свого дослідження. Історіографію можна поділяти на окремі групи, наприклад: довідкові видання, підручники, посібники; монографії; наукові статті.

У Списку використаних джерел та історіографії подаються повні бібліографічні назви публікацій з обов'язковим зазначенням кількості сторінок, а у статтях – перша і остання сторінки. Назви періодичних видань треба подавати без лапок, виділяти курсивом, вказувати назву видавництва, рік видання.

При оформленні назв монографії, або наукової журнальної статті вказується: автор (автори), ініціали, точна назва монографії, місце видання, видавництво, рік видання, сторінка; для статті назву журналу (подавати курсивом), рік видання, номер журналу, сторінки. Все пишеться через крапку, без використання тире і подвійних рисок.

Колективні монографії та наукові збірники включаються також до загального списку згідно алфавіту. При цьому обов'язково вказується, за чиєю редакцією вийшла колективна монографія чи збірник статей. При посиланнях на статті, які містяться у тематичних збірниках, після назви статті вказується назва збірника (виділяється курсивом). Праці іноземною мовою (латинки) необхідно давати за абетковим принципом в кінці переліку, після робіт вітчизняних авторів (кирилиці).

Наступний етап – робота над джерелами. Ретельне вивчення джерел, їх критичний аналіз, верифікація мають надзвичайно важливе значення для написання магістерського дослідження. Чим ширша документальна база, тим переконливіше зроблені висновки і вища якість кваліфікаційної роботи. Потрібно прагнути опрацювати якомога більше документів з обраної проблеми. Під час консультацій із науковим керівником здобувач/ка повинні узгодити методику опрацювання джерел.

Якщо кількість джерел є значною і піддається систематизації, то доцільно виокремлювати відповідні рубрики, архівні документи; опубліковані збірки документів; статистичні, законодавчі матеріали; матеріали періодичної преси (досліджуваного часу); спогади.

Необхідно пам'ятати, що посилання необхідно робити на джерела, опрацьовані здобувачем/ою, а не іншими авторами. Посилання на джерела, які не вивчалися здобувачем/кою, є порушенням наукової етики, академічної доброчесності. Посилання на офіційні матеріали, збірники документів і матеріалів подаються у повному співвідношенні з титульним заголовком видання.

При посиланні на архівні матеріали, у Списку використаних джерел та літератури обов'язково треба вказувати назву архіву (при першій згадці повну, потім скорочену), назву фонду, опис, назву справи із зазначенням хронологічних рамок, кількість аркушів у справі. Наприклад:

Державний архів Рівненської області (Держархів Рівненської обл.), ф. 30. Рівненське повітове староство, оп. 18, спр. 2125. Списки товариств і союзів, що існують на території Рівненського повіту, 1932–1933 рр., 43 арк.

При підсторінкових посиланнях на архівне джерело у тексті, назву архіву треба писати скорочено із вказанням аркуша, на який дослідник посилається³.

³ Держархів Рівненської обл., ф. 30, оп. 18, спр. 2125, арк. 12.

При використанні другого способу оформлення посилань, у тексті у квадратних дужках зазначаємо [8, арк. 12], де 8 – це номер позиції у Списку використаних джерел та літератури, а 12 – аркуш, на який йде посилання.

При першому посиланні у роботі на будь яке джерело, монографію, статтю, у підсторінковому посиланні (перший спосіб) подається повний опис.

Наприклад:

Дашкевич Я. Постаті: нариси про діячів історії, політики, культури. Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАНУ. 3-тє вид., допов. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2016. 924 с.

Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2002. 752 с.

Власенко В. Друга хвиля міжвоєнної української політичної еміграції у Південно-Східній Європі. *Сумська старовина*. 2013. № XL. С. 22–35.

При підсторінкових посиланнях у тексті роботі на джерело, монографію, статтю вдруге, втретє і далі, посилання потрібно подавати скорочено: вказати автора, ініціали, назву і сторінку, на яку посилається здобувач.

Наприклад:

Дашкевич Я. Постаті: нариси про діячів історії, політики, культури... С. 209.

Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі ... С. 305.

Власенко В. Друга хвиля міжвоєнної української політичної еміграції ... С. 25.

Якщо на одній сторінці тексту йде посилання на одне і теж джерело, монографію, статтю, то у підсторінкових посиланнях потрібно писати:

Там само. С. 30. (посилання на потрібну сторінку).

Наприклад:

Давидюк Р. «Сокальський кордон» у національній політиці пілсудчиків. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: наукові записки РДГУ*. Рівне, 2006. Ч. 10. С. 282.

Там само. С. 285.

Якщо на одній сторінці йде посилання на праці одного автора, то вказується: Його ж (Її ж).

Наприклад:

Давидюк Р. «Сокальський кордон» у національній політиці пілсудчиків. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: наукові записки РДГУ*. Рівне, 2006. Ч. 10. С. 280–287.

Її ж. Політичні процеси Західної Волині міжвоєнного періоду в сучасній українській історіографії. *Слов'янський вісник: зб. наук. пр.* Рівне: РІС КСУ, 2010. Ч. 10. С. 51–57.

Підсторінкові посилання на літературу, видану з використанням латинської абетки, робляться аналогічно, лише замість слів «Там само. С. 98» пишемо «Ibid. S. 98», замість «Його ж» чи «Її ж» пишемо «Idem».

Науковий підхід ставить перед автором/кою максимальні вимоги, щоб текст був якомога більш чітким, аргументованим, логічним. Виклад матеріалу потрібно подавати системно, пропорційно розкриваючи компоненти проблеми. Зібраний та згрупований матеріал, необхідно викласти в одному стилі, послідовно і переконливо. До того ж потрібно звернути увагу на науковість стилю викладення матеріалу. Адже кваліфікаційна робота є науковим дослідженням, відповідно й стиль викладення має бути науковим, а не популярним.

Написання роботи варто починати з основного тексту, який повинен висвітлити історичне розгортання досліджуваного явища у просторі та часі, тобто необхідно подати опис розвитку даного явища в певних історичних умовах у зв'язку з іншими суспільними чи індивідуальними об'єктами. Для здобувачів спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» необхідно проаналізувати особливості викладання означеної проблеми у середній школі. Історичний опис передбачає обов'язкове поєднання хронологічного та предметного (тематичного) підходів, повинен розглядати досліджуване явище, як таке, що зазнає змін в часі, і має численні зв'язки з іншими явищами.

Хронологічний підхід вимагає надання переваги динаміці часових змін явища. Предметно-тематичний підхід до визначення структури подає в основу поділу роботи історичний опис предметних зв'язків.

Здобувач/ка освіти повинні чітко усвідомити, як саме потрібно висвітлити історичне явище: прослідкувати динаміку зміни явища в часі (наприклад, здійснення реформ, біографія,

зміна протікання суспільних рухів) чи предметний розвиток явища (політичні програми партій, культурні течії).

Здобувач/ка можуть використовувати різні методи дослідження, зокрема метод історичного опису – індуктивний або дедуктивний. Індуктивний метод полягає у слідуванні думки від одиничних фактів до узагальнень. Дедуктивний метод опису полягає у формулюванні узагальнюючих положень, які далі підкріплюються хронологічним описом фактів. Обрання методу і способу опису повинно диктуватися метою і завданнями, які поставлено у роботі, наявністю і кількістю документального матеріалу.

Історичний опис передбачає авторське бачення досліджуваного явища. Тому потрібно прагнути сформулювати власний погляд на історичні події та явища, а не покладатися на думку і оцінки, уже присутні в науковій літературі. Щоб виробити власну думку, потрібно, насамперед, критично ставитися до джерел, спеціальної літератури, пам'ятаючи при цьому про академічну доброчесність, наукову етику.

При аналізі джерел і оцінки спеціальної літератури у тексті роботи можна вступати в полеміку з тими чи іншими авторами, якщо це логічно випливає з потреби опису і має значення для висновків. Не доцільно зловживати цитуванням. Його застосовують у випадках, коли йдеться про точність документу або важливу думку історика чи суспільно-політичного діяча.

Варто пам'ятати, що при згадуванні у тексті прізвищ, ініціали (а краще повне ім'я) ставляться перед прізвищем, наприклад, Юрій Іванов. У Списку використаних джерел та літератури, натомість, потрібно писати Іванов Ю.

Важливо, щоб текст роботи був послідовним, логічно зв'язаним, завершеним. Висновки повинні бути короткими, чіткими, відбивати основні думки автора/ки. Потрібно уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

Історичний опис вимагає особливої уваги до наукового апарату. Здобувач/ка зобов'язані подавати посилання на джерела та літературу, з яких запозичено конкретні факти, оцінки і думки (хоча при цьому не обов'язковим є їх цитування, достатньо лише запозичити ідею чи думку). Науковий апарат оформляється у вигляді посилань, про способи оформлення яких вже йшлося вище.

Науковий апарат дозволяє перевірити наведені дослідником фактичні дані, визначити обсяг зібраної ним інформації, добросовісність використання наукових здобутків своїх попередників. Наявність добре оформленого і грамотно складеного наукового апарату засвідчує оволодіння здобувачем/ою навичок самостійного наукового мислення.

Після завершення написання основного структурного тексту роботи доцільно формулювати остаточні висновки. Вони повинні містити чітке узагальнення проведеної роботи і давати відповіді на мету і завдання, поставлені у дослідженні. Висновки повинні бути стислими, компактними і місткими, не вміщувати цитат та полеміки.

Коли завершено опрацювання основної частини і висновків, можна писати вступ, структурні елементи якого вже описані вище.

У кінці роботи, за потреби, подаються **ДОДАТКИ**, які повинні мати свою нумерацію (нумеруються буквами українського алфавіту) і назву. Обов'язковою є також

посилання на джерело, звідки взято той чи інший додаток або на підставі яких джерел вони складені. Варто в тексті роботи посилатися на призначення поданих додатків (Див. Додаток В).

Під час підготовки та написання роботи здобувач/ка повинні підтримувати наукові контакти із науковим керівником та кафедрою, на якій виконується кваліфікаційне дослідження. Написані складники роботи у першу чергу подаються на розгляд науковому керівнику. За погодженості із науковим керівником автор/ка кваліфікаційного дослідження може подавати роботу по розділах. Коли робота написана у чернетці (написані усі вказані вище частини), її обов'язково потрібно подати для перегляду науковому керівнику, який, прочитавши її, може зробити зауваження, поправки чи внести корективи, над якими здобувач/ка зобов'язані працювати. Після апробації роботи у наукового керівника здобувач/ка може приступити до оформлення остаточного тексту кваліфікаційної роботи.

ЗАХИСТ І ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота є формою контролю набутих здобувачем магістерського ступеня вищої освіти у процесі навчання загальних, фахових компетентностей, необхідних для виконання професійних обов'язків. Для допуску до захисту роботи здобувач/ка освіти повинен/на мати власні публікації у наукових виданнях (друкованих чи електронних) і апробувати результати дослідження на конференціях різного рівня (що має бути обґрунтовано у Вступі).

Організацію та контроль до підготовки і захисту кваліфікаційних робіт забезпечують завідувачі кафедри історії України і всесвітньої історії. Підготовлений та уважно прочитаний та виправлений текст подається на випускову кафедру для її попереднього захисту. Попередній захист кваліфікаційної роботи проводиться орієнтовно за місяць до прилюдного захисту. Участь здобувача/ки у попередньому захисті є обов'язковою. Попередній захист відбувається на засіданні кафедри. За необхідності кафедра приймає рішення про доопрацювання роботи. Попередній захист кваліфікаційної роботи проводиться на засіданні кафедри, про що засвідчує витяг із протоколу засідання випускової кафедри про рекомендацію роботи до захисту, який долучається до супровідних документів.

Науковий керівник, якщо у нього немає суттєвих зауважень, які не дозволили б оцінити роботу на задовільну оцінку, пише відгук, де рекомендує виконану роботу до захисту.

Здобувач/ка освіти спільно з науковим керівником надсилають кваліфікаційне дослідження на рецензування науковцям інших навчальних закладів. Рецензент (рецензентом може бути кандидат чи доктор історичних/педагогічних наук), ознайомившись з роботою, пише розгорнуту рецензію з рекомендаціями. Кваліфікаційна робота, яка не має письмового відгуку наукового керівника чи письмової зовнішньої рецензії (відповідно завіреної) до захисту не допускається.

Робота має пройти перевірку на наявність плагіату спеціальною програмою університету, отримати позитивний висновок комісії з академічної етики.

Завчасно у роботу потрібно впнути три конверти (пластикові файли), щоб згодом вмістити у них: відгук наукового керівника, зовнішню рецензію, висновок перевірки роботи на антиплагіат. Цілісна робота брошурується, піддається палітурній оправі і подається на кафедру разом з електронним варіантом. Однією з умов рекомендації до захисту кваліфікаційної роботи є її завчасне подання на випускову кафедру, але не менш ніж за п'ять днів до захисту. Несвоєчасне подання роботи на кафедру без поважних причин може мати негативні наслідки аж до відмови рекомендувати роботу до захисту.

Здобувач/ка освіти допускаються до захисту кваліфікаційного дослідження за умови виконання ними вимог учбового плану і навчальних програм. Списки здобувачів освіти, допущених до привселюдного захисту, подаються до Екзаменаційної комісії (ЕК)

Захист кваліфікаційної роботи проводиться на прилюдному (відкритому) засіданні ЕК. Як правило, захист

складається з двох етапів: перший – вступне слово здобувача/ки вищої освіти, оголошення відгуку і рецензії на роботу; другий – відповіді на запитання членів ЕК, рецензентів, заключне слово випускника.

Виступ на захисті може передбачати підготовку письмового варіанту тексту, що допомагає коротко та чітко викласти основні позиції дослідження, які виносяться на захист, перевірити їх логічність. Структура доповіді може бути різною, але її логіку доцільно побудувати за схемою, близькою власне до роботи. Важливо з'ясувати, що нового внесли автор/ка у вивчення означеної проблеми. Тривалість виступу не повинна перевищувати 10 хвилин. Мова студента повинна бути грамотною, досить гучною, розміреною, з логічними паузами, акцентуванням на основних позиціях. На захист роботи здобувач/ка освіти може готувати і використовувати презентацію.

Перед захистом магістрант/ка повинні ознайомитися із відгуком наукового керівника та рецензією, проаналізувати їх та підготувати відповіді на зауваження. Перед відповіддю на запитання членів ЕК у процесі захисту потрібно добре подумати. У тих випадках, коли суть запитання залишилася не зовсім зрозумілою, не варто відповідати «не знаю», а перепитати екзаменатора, попросити пояснити, що саме його цікавить. Відповідь на запитання має бути логічною та чіткою.

На захисті оцінюється не лише рівень представленої роботи, а й компетентність здобувача/ки, виявлена під час виступу. Помилки, неточності, допущені в доповіді, нездатність відповісти на запитання екзаменаторів можуть суттєво знизити оцінку.

Існує певний шаблон початку та закінчення доповіді. До комісії можна звертатися такими словами: «Шановний голово та члени Екзаменаційної комісії!», «Шановні члени комісії! Всі присутні!». Про завершення виступу доповідача/ки можуть свідчити слова: «Дякую за увагу», «Дякую».

Після виступу здобувача/ки голова ЕК надає слово науковому керівнику та рецензенту (за їх присутності), або зачитує їх відгуки. На захисті можуть виступати і ставити запитання до здобувача/ки освіти члени кафедри, факультету, присутні.

Результати захисту кваліфікаційної роботи обговорюються на закритому засіданні ЕК і оголошуються в той же день після оформлення протоколів секретарем та головою ЕК.

Результати захисту кваліфікаційної роботи оцінюються: на «відмінно» (100 – 90 балів), «добре» (89 – 75 балів), «задовільно» (74 – 60 балів), «незадовільно» (менше 60 балів).

На «відмінно» оцінюються роботи, присвячені малодослідженим темам, або тим, що потребують переосмислення на основі опрацьованих раніше недоступних джерел та літератури. Наукова новизна такої роботи є беззаперечною. Зміст роботи повинен бути завершеним сюжетом, який глибоко розкриває зазначену тему згідно з планом, розробленим здобувачем/ою. Важливо, коли у роботі представлена достатня джерельна база, позитивним є використання архівних джерел. Робота має відображати творчий підхід автора/ки до виконання дослідження, бути оформлена відповідно до існуючих вимог (вимогам щодо оформлення, обсягу роботи, акуратності, грамотності). Відгук

наукового керівника і рецензія на кваліфікаційну роботу мають бути позитивні, доповідь логічна й ґрунтовна, відповіді на запитання чіткі, вичерпні.

На «добре» оцінюються роботи, у яких обґрунтовано розкрито тему, але є окремі недоліки непринципового характеру. Доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання загалом правильні, робота оформлена згідно вимог.

На «задовільно» оцінюються роботи, які розкривають у цілому тему, але не відповідають кільком вище зазначеним вимогам. Рецензія і відгук мають суттєві зауваження, відповіді на запитання неповні. Мають місце зауваження щодо оформлення роботи.

На оцінку «незадовільно» оцінюються роботи, у яких розкрито лише окремі аспекти, недостатня джерельна база дослідження, рецензія і відгук мають суттєві зауваження, оформлення роботи не відповідає вимогам, відповіді на запитання неповні або відсутні.

У тих випадках, коли захист кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, ЕК встановлює, чи може магістрант подати на повторний захист ту ж роботу з доробками, або необхідно розробляти нову тему. До повторного захисту робота може бути допущена через рік, під час роботи Екзаменаційної комісії.

Захищені роботи і їх електронні копії здаються до репозитарію університету.

ДОДАТКИ

Додаток А. Заява здобувача/ки вищої освіти про затвердження теми кваліфікаційної роботи і призначення наукового керівника

Ректору Рівненського державного
гуманітарного університету

здобувача _____ курсу
_____ факультету
гр. _____

(прізвище, ім'я, по-батькові)

ОКР магістр

ЗАЯВА

Прошу дозволити написання кваліфікаційної (випускної)
роботи _____ на _____ тему

і призначити керівником кваліфікаційної (випускної)
роботи _____

(П.І.П викладача)

(вчена ступінь, звання)

На даний час по темі розроблені такі матеріали:
(свідоцтво про винахід, статті, тези, дипломи учасника
конкурсів, виступи на студентських конференціях)

«____» _____ 202__ р.

(підпис)

Зав. кафедри _____

Декан факультету _____

Керівник _____

Додаток Б. Завдання на виконання кваліфікаційної роботи

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет, відділення _____

Кафедра, циклова комісія _____

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Напрямок підготовки _____

(шифр і назва)

Спеціальність _____

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри,
голова циклової комісії

«___» _____ 202__ року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ
ОСВИТИ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту
(роботи) _____

керівник проекту роботи) _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від
«__» _____ 202__ року № ____

2. Строк подання здобувачем проекту (роботи) _____

3. Вихідні дані до проекту
(роботи) _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які
потрібно
розробити) _____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових
креслень) _____

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завданн я видав	завданн я прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка

Здобувач

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Додаток В. Титульний аркуш

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

Кваліфікаційна робота

**УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ ОРГАНІЗАЦІЇ У
ВОЛИНСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ
(НА ПРИКЛАДІ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД
В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ)**

Галузь знань 01 «Освіта / Педагогіка»
Спеціальність 014.03 «Середня освіта. Історія»

Романюк Галина Миронівна,
здобувачка
освітнього ступеня «магістр»
заочної форми навчання

Науковий керівник
Давидюк Руслана Петрівна,
доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії України

Рівне – 2023

Додаток Г. Зміст кваліфікаційної роботи

ЗМІСТ

Анотації	3
Перелік умовних скорочень.....	5
Вступ	6
Розділ 1. Історіографія та джерельна база дослідження	
1.1. Стан наукового розроблення теми	14
1.2. Джерельна база дослідження	25
Розділ 2. Політика Другої Речі Посполитої у галузі освіти та культури	
2.1. Особливості національної політики урядів Другої Речі Посполитої	35
2.2. Політика Польської держави щодо шкільної освіти та культури	44
Розділ 3. Українські культурно-освітні організації та їх вплив на життя місцевої громади	
3.1. Розвиток освіти на теренах Волинського воєводства та участь у ньому просвітянських товариств	56
3.2. Громадські організації у культурно-мистецькому житті українського населення Волині.....	64

Розділ 4. Використання матеріалів з теми «Українські культурно-освітні організації у Волинському воєводстві» у процесі навчання історії

4.1. Методичні рекомендації щодо використання матеріалів за темою «Українські культурно-освітні організації у Волинському воєводстві» на уроках історії у 10 класі72

4.2. Навчально-методична розробка уроку «Українські культурно-освітні організації у Волинському воєводстві»..... 85

Висновки 90

Список використаних джерел та літератури 98

Додатки 109

Додаток Д. Зразок оформлення Списку використаних джерел та літератури

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексієвець Л. Польща в 1918-1926 рр. у вимірі сьогодення. *Україна – Європа – Світ: історико-політичні та гуманітарні аспекти розвитку*. 2015. Вип. 16; у 2 ч. Ч. 1. С. 103-108.
2. Вабищевич О. Український культурно-просвітній рух на Поліссі: (1920–1930-ті рр.). *Пам'ятки України: історія та культура*. 2002. Ч. 3/4. С. 110-115.
3. Виступ посла Сергія Тимошенка в Бюджетовій Комісії Сейму. *Шлях*. Релігійно-громадський часопис для народу. 1938. Ч. 1. 9 січня. С. 16.
4. Власов В. С. Історія України (профільний рівень): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Літера ЛТД, 2018. 304 с.
5. Давидюк Р. П. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів; Рівне: Дятлик М., 2016. 704 с.
6. Державний архів Волинської області (Держархів Волинської обл.), ф. 1. Волинське воєводське управління державної поліції. м. Луцьк, оп. 2, т. 1, спр. 83. Ситуаційні звіти і рапорти повітових державних поліцій про суспільно-політичне становище на Волині за 1921-1922 рр., 10 січня 1922 – 13 квітня 1924 р., 124 арк.

7. Державний архів Рівненської області (Держархів Рівненської обл.), ф. 30. Рівненське повітове староство, оп. 18, спр. 2125. Списки товариств і союзів, що існують на території Рівненського повіту, 1932–1933 рр., 43 арк.
8. Держархів Рівненської обл., ф. 30. Рівненське повітове староство, оп. 1, спр. 16. Списки учителів початкових шкіл Рівненського повіту, 5 арк.
9. Державний стандарт базової середньої освіти (2020). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti> (дата звернення 12.03.2023 р.)
10. Зашкільняк Л. О. Вступ до методології історії. Львів: ЛОНМІО, 1996. 96 с.
11. Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів, 2002. 752 с.
12. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році. Громадянська та історична освітня галузь. Освітня галузь Суспільствознавство. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/899/89974/IMR-2023-2024-Suspilstvoznnavstvo_12_09_2.pdf (дата звернення 12.03.2023 р.)
13. Кучерепа М., Степанюк С. Етнічні та демографічні зміни у Волинському воєводстві у 1921–1939 рр. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. 2019. Спецвипуск. С. 447–466.

14. Малюта О. В. Луцька повітова Просвіта. *Енциклопедія Сучасної України* / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. URL: <https://esu.com.ua/article-59450> (дата звернення 17.04.2023 р.)
15. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд.: Гриневич Л., Елькін О. [та ін.]. 2016. 40 с.
16. Поділ Полісся. *Діло*. 1931. 23 січня. Ч. 15. С. 4.
17. Товариство ім. митрополита Петра Могили у Луцьку. *Літопис Волині*. 1962. Ч. 6. С. 99.
18. Хлібовська Г., Крижановська О., Наумчук О. Історія України. Рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Астон, 2023. 292 с.
19. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України), оп. 2, спр. 47. Відомості по політичну діяльність різних груп української еміграції за кордоном, березень 1921 р., 22 арк.
20. Kuczera M. Stosunki ukraińsko-polskie w II Rzeczypospolitej we współczesnej historiografii ukraińskiej. *Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku* / pod. red. P. Kosiewskiego, G. Motyki. Kraków: Universitas, 2000. S. 146–165.
21. Syryk M. Ukraińcy w Polsce 1918–1939. Oświata i szkolnictwo. Wrocław: Krynica desing studio, 1996. 186 s.

Додаток Ж. Зразок оформлення додатку до кваліфікаційної роботи.

Додаток А. Структура уроку в технології розвитку критичного мислення⁴.

СТРУКТУРА УРОКУ В ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ		 КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ <small>освітня платформа</small>	
Частина уроку	Завдання	Сенс завдань	Потрібний час
ВСТУПНА	☐ Актуалізація	1. Пожвавлення у пам'яті учнів опорних, пов'язаних з новою темою, знань та життєвих уявлень, які треба лише «дістати» з довготривалої пам'яті.	До 5-7 хв. якщо не передбачена перевірка домашнього завдання
	☐ Мотивація	2. Усвідомлення учнями потреби у пізнанні, персональної значущості нової теми, інтересу до неї.	
	☐ Тема, очікувані результати	3. Оголошення нової теми та результатів, яких ми очікуємо (і будемо перевіряти) від учнів наприкінці уроку.	
ОСНОВНА	☐ Конструювання учнями знань і навичок, формування власного ставлення до теми	Активна діяльність учнів з дослідження, осмислення матеріалу, пошуку відповідей на раніше поставлені запитання, формулювання нових запитань і пошуку відповідей на них, відпрацювання вмінь і стратегій мислення. У ній є сенс виокремлювати два етапи: 1) сприйняття нового матеріалу; 2) осмислення нового матеріалу.	До 27-35 хв. з 45 хвилин уроку
	☐ Узагальнення й систематизація учнями отриманої інформації.	Учні разом з учителем узагальнюють та інтерпретують основні ідеї уроку;	До 10 хв.
☐ Рефлексія.	обмінюються думками та висловлюють особисте ставлення до окремих положень матеріалу чи уроку в цілому, оцінюють набуті знання й уміння; ставлять собі додаткові запитання; планують застосування вивченого.		

⁴ Освітня платформа «Критичне мислення». URL: <https://www.criticalthinking.expert/> (дата звернення 12.03.2023 р.)

Список використаної літератури

Галуха Л.Ю., Давидюк Р.П., Шеретюк В.М. Науково-дослідна робота студентів: курсові, дипломні, магістерські роботи. Навчально-методичний посібник для студентів історичних спеціальностей. Рівне: РДГУ, 2009, 38 с.

Давидюк Р., Старжець В. Організація науково-дослідної діяльності студентів історичних спеціальностей. *Матеріали «круглого столу» Гуманітарна наука у вищій школі, приуроченого до 150-річчя Наукового товариства імені Шевченка* / відповідал. за вип. С. Гелей. 29 листопада 2023 р. Львів: Растр-7, 2023. С. 172-177.

Карліна О.М. Кваліфікаційна робота з історії. Методичні рекомендації до виконання, оформлення та захисту кваліфікаційних робіт. Луцьк, 2022. 48 с.

Тушева В. В. Теоретичні основи формування науково-дослідницької культури студентів в системі вищої педагогічної освіти. *Вища освіта України: теорет. і науково-метод. часоп.* 2010. Вип. 38. Т. 1. С. 435-439.

Яремчук В. Основи науково-дослідної роботи студентів: навчальний посібник для студентів факультетів гуманітарного профілю. Острого: Національний університет «Острозька академія», 2012. 56 с.

Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2024. 56 с.

Галуха Любов Юрївна, кандидат історичних наук, доцент

Давидюк Руслана Петрівна, доктор історичних наук, професор

Мартинчук Інна Іванівна, кандидат історичних наук, доцент

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

для здобувачів освітнього ступеня «Магістр» спеціальностей
014 «Середня освіта (Історія)», 032 «Історія та археологія»

Наклад 50 примірників